

Jarosław Ławski

*Katedra Badań Filologicznych „Wschód–Zachód”
Uniwersytet w Białymstoku*

**ŚLAWIŚCI ZNÓW W ODESSIE:
MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA
„ODESSA I MORZE CZARNE
JAKO PRZESTRZEŃ LITERACKA I KULTUROWA”**

Tom, który Państwu prezentujemy, jest owocem żywej współpracy badaczy z Ukrainy i Polski, a także innych krajów słowiańskich, dotyczącej dziejów, kultury i literatury jednego z piękniejszych miast-portów na świecie: Odessy. Przypomnijmy, iż współpraca ta rozpoczęła się na dobre w 2013 roku, jeszcze przed dramatycznymi wydarzeniami historycznymi, które tak zmieniły Ukrainę, Odessę i odesytów. W dniach 12-13 września 2013 roku odbyła się w Odessie Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Obraz Odessy w literaturach słowiańskich”. Zgromadziła ono liczne grono badaczy z Ukrainy, Białorusi, Rosji, Bułgarii, ale przede wszystkim z Polski.

Plonem Konferencji jest ogromny trójjęzyczny zbiór studiów – pierwszy tego rodzaju Odessie poświęcony – zatytułowany *Odessa w literaturach słowiańskich. Studia*. Liczy on tysiąc stron (dużego formatu). W projekcie wzięło udział 60 badaczy, z tego 30 artykułów napisali badacze polscy.

Nie bez znaczenia jest jednak fakt, że tom pokonferencyjny z 2013 roku ukazał się dopiero w 2016 roku, jego narodzinom towarzyszyły: rewolucja godności, Majdan, aneksja Krymu, wojna w Donbasie, napięcia geostrategiczne w całej Europie Środkowej i Wschodniej, a przede wszystkim realna groźba wtargnięcia Rosji na południe Ukrainy i utworzenia tzw. Noworosji. W tych warunkach, właściwie półwojennych, z wojną „za plecami”, nie tylko w Odessie naukowe badania uprawia się inaczej, w napięciu, bez komfortu. Wydanie więc tomu uznać trzeba za sukces.

Jeszcze donioślejszym wydarzeniem wydaje się powołanie całego cyklu konferencji naukowych „Odessa i Morze Czarne. Polsko-ukraińskie związki kulturowe i literackie”, którego kierownikami są prof. Natalia Maliutina (Odessa, Rzeszów) i prof. Jarosław Ławski (Białystok).

Właśnie w ramach tego cyklu podjęto ideę organizacji II Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Odessa i Morze Czarne jako przestrzeń literacka i kul-

turowa. Idee – konteksty – interpretacje”. Obradowała ona w Odessie w dniach 15-16 września 2016 roku (na sesji odbyła się promocja tomu *Odessa w literaturach słowiańskich. Studia*, Białystok – Odessa 2016). I tak jak poprzednio, gospodarzem spotkania było Muzeum Literatury w Odessie, mieszczące się w samym centrum miasta w Pałacu Gagarina opodal Opery Odeskiej, a spotkanie zorganizowały Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilii Miecznikowa oraz Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” Uniwersytetu w Białymstoku.

Gości w dniu inauguracji (15 IX, godz. 10.00, Pałac Gagarina) powitali osobiście: JM Rektor Uniwersytetu Odeskiego, prof. Igor Kowal, oboje Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego prof. Natalia Maliutina i prof. Jarosław Ławski, Dziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Odeskiego prof. Evgen Czernoivanenko, Dyrektor Muzeum Literatury Tetiana Liptuga i Dyrektor białostockiej Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego Pani Jolanta Gadek (współpracującej z Biblioteką Uniwersytecką w Odessie).

W Konferencji wzięło udział 50 badaczy z Polski, Ukrainy, Rosji, Bułgarii, Szwajcarii. Niewątpliwie trwająca w Donbasie wojna wpłynęła na to, że mniej licznie niż przed czterema laty stawili się badacze z Polski. Pomimo wojny, Odessa przeżywa od 2015 roku prawdziwy rozkwit turystyczny – trafiają do niej ci wszyscy turyści, którzy wcześniej bywali na Krymie. Jednak siła medialnego obrazu wojny jest w Polsce i na Zachodzie tak wielka, że wyjazd do Odessy uchodzi nieomal za czyn ryzykowny. Z tego powodu w Odessie w 2016 roku wystąpiło tylko 11 badaczy polskich. Tym większe uznanie należy się tym wszystkim, którzy poświadczyli rangę współpracy naukowej z sąsiadem w wojennej opresji, wykonując tym samym akt solidarności o niemałym znaczeniu.

Jednodniowe, niezwykle intensywne obrady – głównie w sekcjach – zakończyło uroczyste spotkanie w ogrodach Muzeum Literatury. Goście zwiedzili także Odessę z przewodnikiem, zaś 16 września odbyli wycieczkę do rozświetlonego nazwiskami Mickiewicza i Puszkina Akermanu, a ponadto odwiedzili Operę Odeską (*Wesele Figara* Rossiniego).

W naszej żywej pamięci zostaną wspaniałe odeskie wieczory spędzone na i wokół ulicy Derebasowskiej, gdy tysiące ludzi w ciepłe wrześniowe noce „okupowały” niezliczone kawiarnie i restauracje, słuchając muzyki, ulicznych grajków, delektując się atmosferą wolności. Było to niezapomniane doznanie Odessy, jej istoty jako miejsca spotkania wszystkich ze wszystkimi, miasta światowego, portu, przez który świat wnika w Ukrainę, a Ukraina przenika w świat.

Mamy nadzieję, że Konferencja spełniła swój cel naukowy. Niewątpliwie – spełniła również cel inny: jeszcze mocniej połączyła środowisko badaczy sławistów z Ukrainy i Polski. Jak już wiemy, jej kontynuacją stała się III Międzynarodowa Konferencja, tym razem odbywająca się w Polsce, zatytułowana „Muzyka i opera w polsko-ukraińskim dialogu literackim i kulturalnym” (Białystok, 4-5 maja 2017 roku).

Oddajemy Państwu ten tom z nadzieją, iż jest on doniosłym głosem o wyższości twórczego pokoju nad niszczycielskim żywiołem wojny, dialogu nad sporem, nauki nad bezmyślnością. Odessa – miasto mitycznej kultury światowej – ma jeszcze wiele do powiedzenia nie tylko Polakom i Ukraińcom, Żydom czy Bułgarom. Nade wszystko zdaje się ona przestrzenią symboliczną – mocno doświadczoną przez barbarzyństwo historii, wzywającą do refleksji nad znaczeniem naszego istnienia na brzegu wielkiego Morza, z którego barw wybierajmy raczej błękit niż czerń, nadzieję, a nie rozpacz. Trzeba wyrazić ufność, iż historia pozwoli, by odeskie konferencje odbywały się w kolejnych latach, latach nieznaczonych już niepokojem lub wojną.

Jarosław Ławski
Etł, 27 stycznia 2017 roku